

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Запорізький національний технічний університет

Методичні вказівки

до лабораторних робіт з дисципліни
“Програмування криптоперетворень”
для студентів спеціальностей 6.170101 "Безпека
інформаційних і комунікаційних систем " і
6.170102 "Системи технічного захисту інформації"
для усіх форм навчання

2010

Методичні вказівки до лабораторних робіт з дисципліни
“Програмування криптоперетворень” для студентів спеціальностей
6.170101 "Безпека інформаційних і комунікаційних систем" і 6.170102
"Системи технічного захисту інформації" для усіх форм навчання. /
Укл.: Г.Л. Козіна. - Запоріжжя: ЗНТУ, 2010. – 34 с.

Укладачі: Г.Л.Козіна, доцент, к.ф.-м.н.

Рецензент: Л.М. Карпуков, проф, д.т.н.

Відповідальний
за випуск: Г.Л.Козіна, доцент, к.ф.-м.н.

Затверджено
на засіданні кафедри
“Захист інформації”

Протокол № 6
від “24” _02_ 2010 р.

ЗМІСТ

Лабораторна робота №1. Обчислення сліду та напівсліду елемента основного поля.....	4
Лабораторна робота №2. Програмування алгоритму розв’язання квадратного рівняння в основному полі	6
Лабораторна робота №3. Процедура додавання точок еліптичної кривої.....	8
Лабораторна робота №4. Обчислення порядку точки еліптичної кривої	9
Лабораторна робота №5. Програмування алгоритму перевірки примітивності многочлена.....	10
Лабораторна робота №6. Пошук базової точки еліптичної кривої заданого порядку	12
Література.....	13
Додаток А Елементи програмування криптоперетворень.....	14
Додаток Б Обчислення сліду елемента основного поля.....	18
Додаток В Обчислення напівсліду елемента основного поля.....	19
Додаток Г Розв’язання квадратного рівняння в основному полі.....	20
Додаток Д Перевірка виконання умови Менезеса-Окамото- Венстона.....	22
Додаток Е Сума точок еліптичної кривої.....	23
Додаток Ж Обчислення порядку точки еліптичної кривої.....	25
Додаток К Перевірка примітивності многочлена.....	27
Додаток Л Факторизація цілих чисел.....	30
Додаток М Таблиці незвідних многочленів.....	31
Додаток Н Рекомендовані еліптичні криви.....	33

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 1

ОБЧИСЛЕННЯ СЛІДУ ТА НАПІВСЛІДУ ЕЛЕМЕНТА ОСНОВНОГО ПОЛЯ

Мета роботи: ознайомлення з основами програмування криптоперетворень, створення програмної реалізації алгоритмів обчислення сліду елементу x основного поля, обчислення напівсліду елементу x основного поля.

Використовуване програмне забезпечення: пакет математичних обчислень Maple.

1.1 Завдання на лабораторну роботу

1. Задать розширене поле $GF(2^m)$ по модулю незвідного многочлена $f(t)$ (див. Додаток А).
2. Обчислити слід елемента x поля $GF(2^m)$ (див. Додаток Б).
3. Обчислити напівслід елемента x поля $GF(2^m)$ (див. Додаток В).

Параметри x , $f(t)$ взяти із таблиці згідно з номером варіанта N:

N	x	f(t)
1	1	t^3+t+1
2	t	t^3+t+1
3	$1+t$	t^3+t+1
4	t^2	t^3+t+1
5	$1+t^2$	t^3+t+1
6	$t+t^2$	t^3+t+1
7	$1+t+t^2$	t^3+t+1
8	1	t^3+t^2+1
9	t	t^3+t^2+1
10	$1+t$	t^3+t^2+1
11	t^2	t^3+t^2+1
12	$1+t^2$	t^3+t^2+1
13	$t+t^2$	t^3+t^2+1
14	$1+t+t^2$	t^3+t^2+1
15	1	t^5+t^3+1

N	x	f(t)
16	t	t^5+t^3+1
17	$1+t$	t^5+t^3+1
18	t^2	t^5+t^3+1
19	$1+t^2$	t^5+t^3+1
20	$t+t^2$	t^5+t^3+1
21	$1+t+t^2$	t^5+t^3+1
22	t^3	t^5+t^3+1
23	$1+t^3$	t^5+t^3+1
24	$t+t^3$	t^5+t^3+1
25	$1+t+t^3$	t^5+t^3+1
26	t^2+t^3	t^5+t^3+1
27	$1+t^2+t^3$	t^5+t^3+1
28	$1+t+t^2+t^3$	t^5+t^3+1
29	t^4	t^5+t^3+1
30	$1+t^4$	t^5+t^3+1

4. Обчислити слід і напівслід елемента x поля $GF(2^m)$, $m > 160$, по модулю примітивного многочлена $f(t)$ (див. Додаток Л).

1.2 Зміст звіту

1. Титульний лист, тема і мета роботи.
2. Результати обчислень.
3. Висновки.

1.3 Контрольні питання

1. Опишіть структуру розширеного поля.
2. Що є слідом елемента розширеного поля?
3. Що є напівслідом елемента розширеного поля?
4. Які значення можуть приймати слід і напівслід елементів розширеного поля?

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 2

ПРОГРАМУВАННЯ АЛГОРИТМУ РОЗВ'ЯЗАННЯ КВАДРАТНОГО РІВНЯННЯ В ОСНОВНОМУ ПОЛІ

Мета роботи: створення програмної реалізації алгоритма розв'язання квадратного рівняння $z^2 + uz = w$ в основному полі.

Використовуване програмне забезпечення: пакет математичних обчислень Maple.

2.1 Завдання на лабораторну роботу

Дано еліптичну криву над полем $GF(2^m)$

$$y^2 + xy = x^3 + Ax^2 + B \bmod (f(t), 2).$$

1. Задать довільний елемент u поля $GF(2^m)$.
2. Обчислити $w = u^3 + Au^2 + B \bmod (f(t), 2)$.
3. Розв'язать квадратне рівняння $z^2 + uz = w \bmod (f(t), 2)$ відносно змінної z (див. Додаток Г).
4. Якщо розв'язок квадратного рівняння існує, сформувати точку $P=(u,z)$, що належить заданій кривій.
5. Якщо квадратне рівняння не має розв'язків, оберить новий елемент поля.
6. Для знайденої точки $P = (u,z)$ обчислити її порядок n . (Для цього виконати лабораторні роботи № 3,4.)
7. Перевірить виконання умови Менезеса-Окамото-Венстона для порядку n точки P еліптичної кривої над розширеним полем $GF(2^m)$ (див. Додаток Д).

Умова Менезеса-Окамото-Венстона

Умова Менезеса-Окамото-Венстона для порядку n точки P еліптичної кривої над розширеним полем $GF(2^m)$:

$$2^{mk} \neq 1 \bmod n \text{ для } k=1, \mathbf{K}, 32.$$

Виконання цій умови гарантує надійність вибору параметрів еліптичної кривої і базової точки.

Параметри A , B , $f(t)$ взяти із таблиці згідно з номером варіанта N :

N	A	B	$f(t)$
1	1	1	t^3+t+1
2	1	t	t^3+t+1
3	1	$1+t$	t^3+t+1
4	1	t^2	t^3+t+1
5	1	$1+t^2$	t^3+t+1
6	1	$t+t^2$	t^3+t+1
7	1	$1+t+t^2$	t^3+t+1
8	0	1	t^3+t+1
9	0	t	t^3+t+1
10	0	$1+t$	t^3+t+1
11	0	t^2	t^3+t+1
12	0	$1+t^2$	t^3+t+1
13	0	$t+t^2$	t^3+t+1
14	0	$1+t+t^2$	t^3+t+1
15	1	1	t^5+t^3+1

N	A	B	$f(t)$
16	1	t	t^5+t^3+1
17	1	$1+t$	t^5+t^3+1
18	1	t^2	t^5+t^3+1
19	1	$1+t^2$	t^5+t^3+1
20	1	$t+t^2$	t^5+t^3+1
21	1	$1+t+t^2$	t^5+t^3+1
22	1	t^3	t^5+t^3+1
23	0	$1+t^3$	t^5+t^3+1
24	0	$t+t^3$	t^5+t^3+1
25	0	$1+t+t^3$	t^5+t^3+1
26	0	t^2+t^3	t^5+t^3+1
27	0	$1+t^2+t^3$	t^5+t^3+1
28	0	$1+t+t^2+t^3$	t^5+t^3+1
29	0	t^4	t^5+t^3+1
30	0	$1+t^4$	t^5+t^3+1

2.2 Зміст звіту

1. Титульний лист, тема і мета роботи.
2. Результати обчислень.
3. Висновки.

2.3 Контрольні питання

1. Як задається еліптична крива над розширеним полем?
2. Що є точка еліптичної кривої?
3. Як перевірити приналежність точки заданої еліптичної кривої?
4. Опишіть алгоритм розв'язання квадратного рівняння в розширеному полі.
5. Сформулюйте умову Менезеса-Окамото-Венстона для порядку точки еліптичної кривої над розширеним полем.

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 3

ПРОЦЕДУРА ДОДАВАННЯ ТОЧОК ЕЛІПТИЧНОЇ КРИВОЇ

Мета роботи: створення процедури додавання точок еліптичної кривої на розширеному полі.

Використовуване програмне забезпечення: пакет математичних обчислень Maple.

3.1 Завдання на лабораторну роботу

Дано еліптичну криву над полем $GF(2^m)$

$$y^2 + xy = x^3 + Ax^2 + B \bmod (f(t), 2)$$

і точка P , що належить заданій кривій.

1. Перевірити приналежність точки P заданій еліптичній кривій.
2. Написати процедуру додавання точок еліптичної кривої над розширеним полем (див. Додаток Е).
3. Для точки P обчислити $2P, 3P, 4P, \dots$

Параметри $A, B, f(t)$ співпадають з обраними в лабораторній роботі №2, точка P є результатом виконання лабораторної роботи №2 згідно з номером варіанта N .

3.2 Зміст звіту

1. Титульний лист, тема і мета роботи.
2. Результати обчислень.
3. Висновки.

3.3 Контрольні питання

1. Як перевірити приналежність точки заданій еліптичній кривій над розширеним полем?
2. Які властивості мають точки еліптичної кривої?

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 4

ОБЧИСЛЕННЯ ПОРЯДКУ ТОЧКИ ЕЛІПТИЧНОЇ КРИВОЇ

Мета роботи: створення програмної реалізації алгоритма великих-малих кроків для обчислення порядку точки еліптичної кривої.

Використовуване програмне забезпечення: пакет математичних обчислень Maple.

4.1 Завдання на лабораторну роботу

Дано еліптичну криву над полем $GF(2^m)$

$$y^2 + xy = x^3 + Ax^2 + B \bmod (f(t), 2)$$

і точка P , що належить заданій кривій.

1. Перевірити належність точки P заданій еліптичній кривій.
2. Знайти порядок точки P (див. Додаток Ж).

Параметри A , B , $f(t)$ співпадають з обраними в лабораторній роботі №2, точка P є результатом виконання лабораторної роботи №2 згідно з номером варіанта N .

4.2 Зміст звіту

1. Титульний лист, тема і мета роботи.
2. Результати обчислень.
3. Висновки.

4.3 Контрольні питання

1. Опишіть алгоритм великих-малих кроків для обчислення порядку точки еліптичної кривої над розширеним полем.
2. Для чого необхідно знати порядок точки еліптичної кривої?
3. Якими властивостями має володіти порядок точки еліптичної кривої?

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 5

ПРОГРАМУВАННЯ АЛГОРИТМУ ПЕРЕВІРКИ ПРИМІТИВНОСТІ МНОГОЧЛЕНА

Мета роботи: створення програмної реалізації алгоритма перевірки примітивності многочлена.

Використовуване програмне забезпечення: пакет математичних обчислень Maple.

5.1 Завдання на лабораторну роботу

Дано многочлен $f(t)$ степеня m над полем $GF(2)$

$$f(t) = t^m + a_{m-1}t^{m-1} + \dots + a_1t + a_0,$$

де коефіцієнти многочлена $a_i \in GF(2)$, $i = 0, \dots, m-1$.

1. Перевірити, чи є заданий многочлен примітивним (див. Додаток К).

Вибір многочлена $f(t)$ здійснюється із таблиці за номером варіанта N:

N	$f(t)$
1	$t^9+t^5+t^3+1$
2	$t^9+t^5+t^3+t+1$
3	$t^9+t^4+t^3+t^2+t+1$
4	$t^9+t^7+t^6+1$
5	$t^9+t^8+t^5+t+1$
6	t^9+t^2+t+1
7	$t^9+t^6+t^3+1$
8	t^9+t^2+1
9	t^9+t^4+t+1
10	$t^9+t^8+t^7+1$
11	t^9+t^8+1
12	t^9+t^5+1
13	t^9+t^4+1
14	t^9+t+1
15	$t^9+t^8+t^7+t^5+1$

N	$f(t)$
16	$t^9+t^8+t^7+t^5+1$
17	$t^9+t^8+t^6+t^5+1$
18	$t^9+t^8+t^5+t^4+1$
19	$t^9+t^6+t^5+t^3+1$
20	$t^9+t^7+t^4+t^3+1$
21	$t^9+t^6+t^5+t^2+1$
22	$t^9+t^5+t^3+t^2+1$
23	$t^9+t^4+t^3+t+1$
24	$t^9+t^4+t^2+t+1$
25	$t^9+t^7+t^2+t+1$
26	$t^9+t^8+t^7+t^6+t^5+t^4+t^3+t+1$
27	$t^9+t^6+t^5+t^4+t^3+t^2+1$
28	$t^9+t^8+t^4+t^3+t^2+t+1$
29	$t^9+t^6+t^4+t^3+t^2+t+1$
30	$t^9+t^8+t^6+t^5+t^4+t^3+t^2+t+1$

2. Перевірьте примітивність многочлена $f(t)$ степеня m , $m > 160$ (див. Додаток Л).

5.2 Зміст звіту

1. Титульний лист, тема і мета роботи.
2. Результати обчислень.
3. Висновки.

5.3 Контрольні питання

1. Наведіть визначення порядку елемента основного поля.
2. Що є незвідний многочлен?
3. Наведіть визначення примітивного елемента поля.
4. Що є примітивний многочлен?
5. Опишіть алгоритм перевірки примітивності многочлена.

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА № 6

ПОШУК БАЗОВОЇ ТОЧКИ ЕЛІПТИЧНОЇ КРИВОЇ ЗАДАНОГО ПОРЯДКУ

Мета роботи: створення програмної реалізації алгоритма пошуку базової точки еліптичної кривої заданого порядку.

Використовуване програмне забезпечення: пакет математичних обчислень Maple.

6.1 Завдання на лабораторну роботу

Дано еліптичну криву над полем $GF(2^m)$

$$y^2 + xy = x^3 + Ax^2 + B \bmod (f(t), 2).$$

Для заданої кривої знайти базову точку заданого порядку n .
Параметри A , B , $f(t)$, n взяти із Додатка М.

6.2 Зміст звіту

1. Титульний лист, тема і мета роботи.
2. Результати обчислень.
3. Висновки.

6.3 Контрольні питання

1. Чому базова точка еліптичної кривої не наведено в стандарті ДСТУ 4145-2002?
2. Який діапазон степенів поля використовується в стандарті ДСТУ 4145-2002?
3. Чому дорівнює порядок базової точки?

ЛІТЕРАТУРА

1. Фергюсон Н., Шнайер Б. Практическая криптография – М.: Диалектика, 2005. – 424 с.
2. Иванов М.А. Криптографические методы защиты информации в компьютерных системах и сетях. М.Ж КУДИЦ-ОБРАЗ, 2001 – 386с.
3. Topics in cryptography
http://en.wikipedia.org/wiki/Topics_in_cryptography
4. Нечаев В.И. Элементы криптографии (Основы теории защиты информации): Учеб. пособие для ун-тов и пед. вузов / Под ред. В.А.Садовниченко – М.: Высш.шк., 1999. – 109с.
5. Вербіцький О.В. Вступ до криптології. – Львів: ВНТЛ, 1998. – 248с.
6. Інформаційні технології. Криптографічний захист інформації. Цифровий підпис, що ґрунтується на еліптичних кривих. Формування та перевіряння: ДСТУ 4145: 2002. – [Чинний від 2002-03-13]. К.: Держстандарт України, 2002. – 38 с.: табл. – (Національний стандарт України).

Додаток А

Елементи програмування криптоперетворень

Функція **GF (2,m,f)** – створює розширене поле $GF(2^m)$ за модулем незвідного полінома степені **m** із коефіцієнтами 0, 1.

G163 := GF(2,163,t^163+t^7+t^6+t^3+1);

Операція **G_[ConvertIn](t)** конвертує елемент поля $GF(2^m)$ у формат многочлена Maple.

G7 := GF(2,7,t^7+t^5+t^3+t+1);
f:=t^7+t^2+1;d:= G7[ConvertIn](f);
G7[output](d);
 $f:=t^7+t^2+1 \quad d:=t+t^2+t^3+t^5 \quad 46$

Операція **G_[input](r)** конвертує ціле число **r**, $0 \leq r \leq 2^m-1$, в елемент поля $GF(2^m)$.

Операція **G_[output](X)** конвертує елемент **X** поля $GF(2^m)$ в ціле число **r**, $0 \leq r \leq 2^m-1$.

A:=G7[input](1); $A:=1$
xP:=G7[input](30); xP10:=G7[output](xP);
 $xP:=t+t^2+t^3+t^4 \quad xP10:=30$

Для перетворення десятичного числа **r** в 16-ричне використовується функція **convert (r,hex)**:

xP16:=convert(xP10, hex); $1E$

Для перетворення 16-ричного числа **S** в десятичне використовується функція **convert (S,decimal, hex)**:

r:=convert("1E", decimal, hex); $r:=30$

Для перетворення десятичного числа **z** в двоичне або в двоичний масив використовуються функції **convert (z, binary)** і **convert(z,base,2)** відповідно:

```
z:=19; z2:=convert(z,binary); lz2:=length(z2);
zar:=convert(z,base,2);zar[1];zar[2];zar[3]; z := 19
      z2 := 10011    lz2 := 5
zar := [1, 1, 0, 0, 1]    1      1      0
```

Арифметичні операції над елементами поля:

```
a:=t^2+t+1; a:= G7[ConvertIn](a);
a := t^2 + t + 1      a := 1 + t + t^2
```

```
b:=t^2;      b:= G7[ConvertIn](b);
b := t^2      b := t^2
```

```
G7[`+`](a,b);      1 + t
```

```
G7[`*`](a,b);      t^2 + t^3 + t^4
```

```
k:=3: G7[`^`](b,k); t^6
```

```
G7[`/`](a,b);      1 + t + t^3 + t^5
```

Додаткові функції

ceil() – округлення з надлишком

```
ceil(17/3); 6
```

floor() – округлення з недоліком

```
floor(17/3); 5
```

isprime(n) – перевірка на простоту числа n

```
isprime(15); false
```

ifactor(n) – формує прості множники числа n
 $m := 9; m1 := 2^m - 1; pp := \text{ifactor}(m1);$
 $m1 := 511 \quad pp := (7) (73)$

Expand() – розкриває скобки і подає добуток у вигляді многочлена

$g := t + 1; f := t + 1; h := \text{Expand}(g * f) \bmod 2;$
 $h := t^2 + 1$

Rem(g,a,t) – повертає залишок r від ділення многочлена g на многочлен a :

$$g = a * q + r,$$

t - ім'я змінної в многочленах

$g := t^3 + 1; a := t^2 + 1; r := \text{Rem}(g, a, t) \bmod 2;$
 $r := t + 1$

Powmod(b,n,a,t) – зведення многочлена b в степінь n за модулем многочлена a від змінної t.

$b := t; n := 5; a := t^3 + t^2 + 1;$
 $h := \text{Powmod}(b, n, a, t) \bmod 2; \quad h := t + 1$

Gcd(a,b) – найбільший спільний дільник двох многочленів a і b .

$a := t^5 + t^3 + t + 1; b := t^2; b := b + t; \text{delt} := \text{Gcd}(a, b)$
 $\bmod 2;$
 $b := t^2 + t \quad \text{delt} := t + 1$

Divide(a,b,'q') перевіряє, чи ділиться многочлен a на многочлен b без залишку за модулем 2. В змінну q поміщається результат ділення у випадку успіху.

$\text{Divide}(x^3 + x^2 + 1, x + 1, 'q') \bmod 2; \quad \text{false}$
 $\text{Divide}(x^4 + 1, x^2 + 1, 'q') \bmod 2; \quad \text{true}$
 $q; \quad x^2 + 1$

Процедури

Програма ілюструє роботу двох процедур – обчислення сліду елемента розширеного поля (tr2) і роботу оператора RETURN.

```

G5 := GF(2,5,t^5+t^3+1);
m:=5:
C0:=G5[input](0); C1:=G5[input](1);
xP:=G5[input](3);

C0 := 0          C1 := 1          xP := 1 + t

tr2:=proc(Px) local tx, i; tx:=Px;
for i from 1 to m-1 do
tx:=G5[``+`](G5[``^`](tx,2),Px); end do;
end proc;

tr2(xP);
1

ttt:=proc(Px) local tx,ty; tx:=G5[``*`](Px,Px);
if (tr2(Px)=C1) then ty:=C0 else ty:=C1; end if;
RETURN(tx,ty); end proc;

aa:=ttt(xP); aa[1];

aa := 1 + t2, 0
1 + t2

```

Додаток Б

Обчислення сліду елемента основного поля

Слідом $tr(x)$ елемента x основного поля є значення виразу

$$tr(x) = \sum_{i=0}^{m-1} x^{2^i}.$$

Слід елемента завжди дорівнює 0 або 1 і є елементом поля $GF(2)$. Слід нульового елемента основного поля завжди дорівнює 0. Слід одиничного елемента основного поля дорівнює 1, тоді і тільки тоді, коли степінь основного поля m – непарне число.

Алгоритм обчислення сліду елемента x основного поля

Вхідні дані алгоритму: елемент x основного поля $GF(2^m)$.

Результат виконання алгоритму – слід $tr(x)$ елемента x .

Алгоритм обчислення сліду:

1. Приймають $t = x$.
2. Для i від 1 до $m-1$ обчислюють $t \leftarrow t^2 + x$.
3. Результат обчислення сліду $tr(x) = t$.

Приклад.

Основне поле $GF(2^5)$ з примітивним многочленом $f(t) = t^5 + t^3 + 1$.

$$\begin{aligned} x_1 &= t^4 + t^3 + 1, & tr(x_1) &= 1. \\ x_2 &= t^4 + t^2, & tr(x_2) &= 0. \end{aligned}$$

Додаток В

Обчислення напівсліду елемента основного поля

Напівслідом $htr(x)$ елемента x основного поля непарного степеня m є елемент основного поля $htr(x) = \sum_{i=0}^{(m-1)/2} x^{4^i}$.

Алгоритм обчислення напівсліду елемента x основного поля

Вхідні дані алгоритму: елемент x основного поля $GF(2^m)$ непарного степеня m .

Результат виконання алгоритму – напівслід $htr(x)$ елемента x .

Алгоритм обчислення сліду:

1. Приймають $t = x$.
2. Для i від 1 до $\frac{m-1}{2}$ обчислюють $t \leftarrow t^4 + x$.
3. Результат обчислення сліду $htr(x) = t$.

Приклад.

Основне поле $GF(2^5)$ з примітивним многочленом $f(t) = t^5 + t^3 + 1$.

$$\begin{aligned} x_1 &= t^4 + t^3 + 1, & htr(x_1) &= t^4 + t^2 + t + 1. \\ x_2 &= t^4 + t^2, & htr(x_2) &= t^2. \end{aligned}$$

Додаток Г

Розв'язання квадратного рівняння в основному полі

Алгоритм розв'язання квадратного рівняння $z^2 + uz = w$ в основному полі

Вхідні дані алгоритму: квадратне рівняння $z^2 + uz = w$; $u, w \in GF(2^m)$; m – непарне число.

Результат виконання алгоритму – кількість розв'язків k квадратного рівняння й один з розв'язків цього рівняння, якщо $k > 0$.

Алгоритм розв'язування квадратного рівняння:

1. Якщо $u = 0$, то приймають $z = w^{2^{m-1}} = \sqrt{w}$, $k=1$ і переходять до кроку 8.
2. Якщо $w = 0$, то приймають $z = 0$, $k = 2$, і переходять до кроку 8.
3. Обчислюють елемент основного поля $v = wu^{-2}$.
4. Обчислюють слід елемента $tr(v)$.
5. Якщо $tr(v) = 1$, то приймають $k = 0$, $z = 0$, і переходять до кроку 8.
6. Обчислюють напівслід елемента v , $ht = htr(v)$.
7. Обчислюють елемент основного поля $z = ht * u$, приймають $k = 2$.
8. Результат виконання алгоритму: кількість розв'язків квадратного рівняння k та один з розв'язків z , якщо $k > 0$.

Приклад 1.

Основне поле $GF(2^7)$ з примітивним многочленом $f(t) = t^7 + t^5 + t^3 + t + 1$.

Еліптична крива

$y^2 + xy = x^3 + x^2 + B \pmod{(f(t), 2)}$, $B = t+1$, над основним полем.

Знайдемо точку еліптичної кривої.

Візьмемо випадковий елемент поля $X = t^4 + t^3 + 1$ та обчислимо вираз $W = X^3 + X^2 + B \bmod (f(t), 2)$:

$$W = t^5 + t^4 + t^2 + t.$$

Для отримання другої компоненти Y точки кривої розв'яжемо квадратне рівняння

$$Y^2 + XY = W \bmod (f(t), 2).$$

Обчислимо елемент основного поля $v = WX^{-2}$:

$$v = t^5 + t^4 + t^2$$

та його слід $tr(v)$:

$$tr(v) = 0.$$

Обчислимо напівслід елемента v

$$ht = htr(v) = t^5 + t^4 + t^3 + t^2.$$

Обчислимо елемент основного поля $Y = ht * X$:

$$Y = t^4 + t^3 + t + 1.$$

Таким чином, знайдено точка еліптичної кривої $(X, Y) = (t^4 + t^3 + 1, t^4 + t^3 + t + 1)$.

Приклад 2.

Візьмемо випадковий елемент поля $X = t$ та обчислимо вираз $W = X^3 + X^2 + B \bmod (f(t), 2)$, $B = t + 1$:

$$W = t^3 + t^2 + t + 1.$$

Розв'яжемо квадратне рівняння

$$Y^2 + XY = W \bmod (f(t), 2).$$

Обчислимо елемент основного поля $v = WX^{-2}$:

$$v = t^5 + t^3 + 1$$

та його слід $tr(v)$:

$$tr(v) = 1.$$

Оскільки $tr(v) = 1$, то квадратне рівняння розв'язків немає.

Додаток Д

Перевірка виконання умови Менезеса-Окамото-Венстона

Алгоритм перевірки виконання умови Менезеса-Окамото-Венстона для порядку n базової точки еліптичної кривої

Вхідні дані алгоритму: порядок n базової точки еліптичної кривої, визначеної над скінченним полем $GF(2^m)$.

Результат виконання алгоритму – повідомлення “умова Менезеса-Окамото-Венстона виконана” або повідомлення “умова Менезеса-Окамото-Венстона не виконана”.

Алгоритм перевірки виконання умови Менезеса-Окамото-Венстона:

1. Обчислюють ціле число $s = 2^m \bmod n$.
2. Приймають $j = 1$.
3. Для k від 1 до 32 виконують кроки:
  - обчислюють нове значення цілого числа $j: j \leftarrow js \bmod n$;
  - якщо $j = 1$, то видають повідомлення “умова Менезеса-Окамото-Венстона не виконана” і припиняють виконання алгоритму.
4. видають повідомлення “умова Менезеса-Окамото-Венстона виконана”.

Приклад.

Основне поле $GF(2^7)$ з примітивним многочленом

$$f(t) = t^7 + t^5 + t^3 + t + 1.$$

Еліптична крива

$$y^2 + xy = x^3 + x^2 + B \bmod (f(t), 2), \quad B = t+1, \text{ над основним полем.}$$

Базова точка $P = (t^4+t^3+1, t^4+t^3+t+1)$ має порядок $n = 67$.

$$2^7 \bmod 67 = 61, \quad 2^{14} \bmod 67 = 36, \quad 2^{21} \bmod 67 = 52,$$

$$2^{28} \bmod 67 = 23, \quad 2^{35} \bmod 67 = 63, \quad 2^{42} \bmod 67 = 24,$$

$$2^{49} \bmod 67 = 57, \quad 2^{56} \bmod 67 = 60, \quad 2^{63} \bmod 67 = 42.$$

Додаток Е

Сума точок еліптичної кривої

Дано еліптична крива над розширеним полем $GF(2^m)$

$$y^2 + xy = x^3 + Ax^2 + B \bmod (f(t), 2).$$

Сумою точок еліптичної кривої $P = (x_P, y_P)$ и $Q = (x_Q, y_Q)$ є нова точка кривої $R = P + Q = (x_R, y_R)$, координати якої визначаються формулами:

якщо $P \neq Q$ і $Q \neq -P$, то

$$x_R = \lambda^2 + \lambda + x_P + x_Q + A$$

$$y_R = \lambda (x_P + x_R) + x_R + y_P$$

$$\lambda = \frac{y_P + y_Q}{x_P + x_Q}$$

якщо $P = Q$, то

при $x_P = 0$ $R = 2P = \mathbf{O}$,

при $x_P \neq 0$ координати точки $R = 2P = (x_R, y_R)$ визначаються формулами

$$x_R = x_P^2 + \frac{B}{x_P^2}$$

$$y_R = x_P^2 + \left(x_P + \frac{y_P}{x_P} \right) x_R + x_R$$

Вважаємо, що $P + (-P) = \mathbf{O}$, $P + \mathbf{O} = \mathbf{O} + P$.

Точка $-P = (x_{-P}, y_{-P})$ називається оберненою точки $P = (x_P, y_P)$,

якщо $x_{-P} = x_P$, $y_{-P} = x_P + y_P$.

Приклад.

Дано еліптичну криву

$$y^2 + xy = x^3 + x^2 + B \bmod (f(t), 2), B = t+1,$$

над полем $GF(2^7)$ з примітивним многочленом $f(t) = t^7 + t^5 + t^3 + t + 1$.

Для точки $P = (t^4+t^3+1, t^4+t^3+t+1)$ побудуємо таблицю:

P	(t^4+t^3+1, t^4+t^3+t+1)
2P	$(t^5+t^4+t^3+t+1, t^6+t^5+t^3+t^2+t+1)$
3P	$(t^6+t^4+t^2+1, t^6+t^5+t^3+1)$
4P	$(t^5+t^3+1, t^5+t^4+t^2+t+1)$
5P	$(t^5+t^4+t^3+t^2+t+1, t^5+t^2+1)$
6P	$(t^6+t^5+t^4+t+1, t^5+t^3+t)$
7P	$(t^6+t^5+t^3+t^2+t+1, t^5+t^4+1)$
8P	$(t^5+t^3+t^2+t+1, t^6+t^5+t^4+t+1)$
9P	$(t^3+1, t^6+t^4+t^3+t)$
10	$(t^6+t^5+t^4+t^3+1, t^4+t^3+1)$
11	(t^5+1, t^3)
12	$(t^4+t^3+t+1, t^5+t^4+t^2+t+1)$

Додаток Ж

Обчислення порядку точки еліптичної кривої

Дано еліптична крива над розширеним полем $GF(2^m)$

$$y^2 + xy = x^3 + Ax^2 + B \bmod (f(t), 2)$$

і точка P , яка належить заданій кривій. Знайдемо порядок точки P .

Для цього необхідно розв'язати порівняння відносно z
 $z \cdot P = \mathbf{O}$.

Алгоритм обчислення порядку точки еліптичної кривої

Застосуємо алгоритм великих-малих кроків.

Нехай n - максимальна оцінка порядку групи точок еліптичної кривої, яка може бути отримана по теоремі Хасе
 $(q+1-2\sqrt{q} \leq n \leq q+1+2\sqrt{q}, q=2^m)$, P - точка еліптичної кривої.

Обчислимо $k := \lceil \sqrt{n} \rceil$, де $\lceil a \rceil$ - округлення з надлишком.

1. Будуємо таблицю пар (j, jP) для $j = 1, 2, \dots, k$.
2. Обчислимо $\alpha := -kP$.
3. $\gamma := \mathbf{O}$.
4. Для i від 0 до $k-1$
 перевіряємо, чи є γ другою компонентою у таблиці
 якщо $\gamma = jP$, то вважаємо $z = k \cdot i + j$
 $\gamma := \gamma + \alpha$.

Приклад.

Дано еліптичну криву

$$y^2 + xy = x^3 + x^2 + B \bmod (f(t), 2), B = t+1,$$

над полем $GF(2^7)$ з примітивним многочленом $f(t) = t^7 + t^5 + t^3 + t + 1$.

По теоремі Хасе максимальна оцінка порядку групи точок кривої дорівнює $n = 2^7 + 1 + 2\sqrt{2^7} = 128 + 1 + 22.63 = 151$. Звідси $k = 13$.

Знайдемо порядок точки $P = (t^4 + t^3 + 1, t^4 + t^3 + t + 1)$ за допомогою алгоритму великих-малих кроків.

Побудуємо таблицю:

P	(t^4+t^3+1, t^4+t^3+t+1)
2P	$(t^5+t^4+t^3+t+1, t^6+t^5+t^3+t^2+t+1)$
3P	$(t^6+t^4+t^2+1, t^6+t^5+t^3+1)$
4P	$(t^5+t^3+1, t^5+t^4+t^2+t+1)$
5P	$(t^5+t^4+t^3+t^2+t+1, t^5+t^2+1)$
6P	$(t^6+t^5+t^4+t+1, t^5+t^3+t)$
7P	$(t^6+t^5+t^3+t^2+t+1, t^5+t^4+1)$
8P	$(t^5+t^3+t^2+t+1, t^6+t^5+t^4+t+1)$
9P	$(t^3+1, t^6+t^4+t^3+t)$
10	$(t^6+t^5+t^4+t^3+1, t^4+t^3+1)$
11	(t^5+1, t^3)
12	$(t^4+t^3+t+1, t^5+t^4+t^2+t+1)$
13	$(t^6+t^4+t^2+t+1, t^6+t^4)$

Знайдемо $\alpha := -k P = -13 P = (t^6+t^4+t^2+t+1, t^2+t+1) \Rightarrow$

$$\alpha = (t^6+t^4+t^2+t+1, t^2+t+1).$$

$$\gamma := \mathbf{O}.$$

$$i = 0 \quad \gamma := \gamma + \alpha = \mathbf{O} + (t^6+t^4+t^2+t+1, t^2+t+1) = (t^6+t^4+t^2+t+1, t^2+t+1).$$

$$\begin{aligned} i = 1 \quad \gamma &= \gamma + \alpha = (t^6+t^4+t^2+t+1, t^2+t+1) + (t^6+t^4+t^2+t+1, t^2+t+1) = \\ &= (t+1, t^6+t^3+1). \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} i = 2 \quad \gamma &= \gamma + \alpha = (t+1, t^6+t^3+1) + (t^6+t^4+t^2+t+1, t^2+t+1) = \\ &= (t^6+t^4+1, t^5+t^4+t^3). \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} i = 3 \quad \gamma &= \gamma + \alpha = (t^6+t^4+1, t^5+t^4+t^3) + (t^6+t^4+t^2+t+1, t^2+t+1) = \\ &= (t^6+t^5+t+1, t^6+t^3+t+1). \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} i = 4 \quad \gamma &= \gamma + \alpha = (t^6+t^5+t+1, t^6+t^3+t+1) + (t^6+t^4+t^2+t+1, t^2+t+1) = \\ &= (t^5+t^4+t^3+t+1, t^6+t^5+t^3+t^2+t+1). \end{aligned}$$

$$i = 5 \quad j = 2 \quad \Rightarrow z = k \cdot i + j = 13 \cdot 5 + 2 = 67.$$

Порядок точки $P = (t^4+t^3+1, t^4+t^3+t+1)$ дорівнює 67.

Додаток К

Перевірка примітивності многочлена

Многочлен $f(t)$ степеня m над полем $GF(2)$ має вигляд

$$f(t) = t^m + a_{m-1}t^{m-1} + \dots + a_1t + a_0,$$

де коефіцієнти многочлена $a_i \in GF(2)$, $i = 0, 1, \dots, m-1$.

Порядок елемента $u \neq 0$ основного поля $GF(2^m)$ по модулю многочлена $f(t)$ є найменше натуральне число k , таке що $u^k = 1 \pmod{f(t)}$.

Примітивний елемент основного поля є елемент основного поля $GF(2^m)$, порядок якого дорівнює $2^m - 1$, тобто примітивний елемент є генератором мультиплікативної групи поля.

Незвідний многочлен над полем $GF(2)$ є многочлен ненульового степеня, що ділиться над полем $GF(2)$ без залишку тільки на самого себе і многочлени нульового степеня.

Незвідний многочлен $f(t)$ є примітивним, якщо елемент t основного поля $GF(2^m)$ по модулю многочлена $f(t)$ має порядок $2^m - 1$. (Тобто елемент t є примітивним елементом поля $GF(2^m)$ по модулю многочлена $f(t)$.)

Приклади.

Многочлен $f(t) = t^3 + t^2 + 1$ степеня 3 є примітивним, оскільки він незвідний та $2^3 - 1 = 7$ є просте число і будь-який елемент поля $GF(2^3)$ є примітивним елементом.

Многочлен $f(t) = t^9 + t^4 + t^2 + t + 1$ степеня 9 є незвідним, або не є примітивним, оскільки $2^9 - 1 = 511 = 7 \cdot 73$ і $t^{73} \pmod{f(t)} = 1$, тобто елемент t породжує тільки підгрупу порядку 73 мультиплікативної групи поля $GF(2^9)$.

Якщо $2^m - 1$ є просте число, то будь-який незвідний многочлен степеня m є примітивним.

Алгоритм перевірки примітивності многочлена $f(t)$ степеня m над скінченним полем $GF(2)$

Вхідні дані алгоритму: многочлен $f(t) = t^m + a_{m-1}t^{m-1} + \mathbf{L} + a_0$, коефіцієнти якого належать до поля $GF(2)$, m – непарне число.

Результат виконання алгоритму – повідомлення “многочлен примітивний” або повідомлення “многочлен не примітивний”.

Алгоритм перевірки примітивності многочлена:

1. Приймають $g(t) = t$.

2. Для i від 1 до $\left\lfloor \frac{m}{2} \right\rfloor$ виконують кроки:

– обчислюють многочлен $g(t) \leftarrow g(t)^2 \bmod f(t)$.

– обчислюють найбільший спільний дільник $d(t)$ многочленів $f(t)$ і $g(t) + t$.

– якщо $d(t) \neq 1$, то видають повідомлення “многочлен не примітивний” і припиняють виконання алгоритму.

3. За допомогою факторизації (див. Додаток Л) визначають прості дільники $p_1, \mathbf{L}, p_k$ числа $2^m - 1$.

4. Для i від 1 до k виконують кроки 4.1 і 4.2:

– обчислюють многочлен $d_i(t) = t^{\frac{2^m-1}{p_i}} \bmod f(t)$.

– якщо $d_i(t) = 1$, то видають повідомлення “многочлен не примітивний” і припиняють виконання алгоритму.

5. видають повідомлення “многочлен примітивний”.

Приклад 1.

Перевіримо примітивності многочлена $f(t) = t^3 + t^2 + 1$ степеня 3.

$$m = 3, \left\lfloor \frac{m}{2} \right\rfloor = 1.$$

Положимо $g(t) = t$ і обчислимо $g(t) = t^2 \bmod f(t)$.

Знайдемо найбільший спільний дільник $d(t)$ многочленів $f(t)$ і $g(t)+t$:

$$d(t) = \text{НСД}(t^3 + t^2 + 1, t^2 + t) = 1.$$

Визначимо дільники числа $2^m - 1 = 7$. Звідси

$$p_1 = 7 \text{ і } d_1(t) = t^1 \bmod f(t) = t.$$

Оскільки $d_1(t) \neq 1$, то многочлен $f(t) = t^3 + t^2 + 1$ є примітивним.

Приклад 2.

Перевіримо примітивності многочлена степеня 9

$$f(t) = t^9 + t^6 + t^4 + t^3 + t^2 + t + 1.$$

$$m = 9, \left\lfloor \frac{m}{2} \right\rfloor = 4.$$

Положимо $g(t) = t$.

$$i = 1: g(t) = t^2, d(t) = \text{НСД}(t^9 + t^6 + t^4 + t^3 + t^2 + t + 1, t^2 + t) = 1.$$

$$i = 2: g(t) = t^4, d(t) = \text{НСД}(t^9 + t^6 + t^4 + t^3 + t^2 + t + 1, t^4 + t) = 1.$$

$$i = 3: g(t) = t^8, d(t) = \text{НСД}(t^9 + t^6 + t^4 + t^3 + t^2 + t + 1, t^8 + t) = 1.$$

$$i = 4: g(t) = t^{16}, d(t) = \text{НСД}(t^9 + t^6 + t^4 + t^3 + t^2 + t + 1, t^{16} + t) = 1.$$

Визначимо дільники числа $2^m - 1 = 511$. Звідси

$$p_1 = 7 \text{ і } p_2 = 73$$

$$d_1(t) = t^{73} \bmod f(t) = t^8 + t^5 + t^2$$

$$d_2(t) = t^7 \bmod f(t) = t^7$$

Оскільки $d_i(t) \neq 1$, то многочлен $f(t) = t^3 + t^2 + 1$ є примітивним.

Додаток Л

Факторізація цілих чисел

Процес розкладання числа на множники називається факторізацією.

Алгоритм р- Полларда знаходить дільник заданого цілого числа n .

Алгоритм г- Полларда факторізації цілих чисел

1. Перевіряємо, чи є число n простим.
2. Якщо n - складне число, виконуємо:
 $a:=2$ $b:=2$
цикл по i
 $a := (a^2 + 1) \bmod n$; $b := (b^2 + 1) \bmod n$; $b:=(b^2 + 1) \bmod n$;
 $d := \text{НСД}(a - b, n)$;
Якщо $d > 1$, повертаємо « d - дільник числа n ».

Приклад.

Знайдіть всі прості множники числа $n = 2^{11}-1 = 2047$.

За допомогою тесту на простоту перевіряємо, чи є число $n=2047$ простим.

Число $n = 2047$ є складним, тобто має множників.

Застосовуємо алгоритм р- Полларда:

$a:=2$; $b:=2$;

$i:=1$ $a:=5$; $b:=5$; $b:=26$; $\text{НСД}(5-26, 2047)=1$

$i:=2$ $a:=26$; $b:=677$; $b:=1849$; $\text{НСД}(26-1849, 2047)=1$

$i:=3$ $a:=677$; $b:=312$; $b:=1136$; $\text{НСД}(677-1136, 2047)=1$

$i:=4$ $a:=1849$; $b:=887$; $b:=722$; $\text{НСД}(1849-722, 2047)=23$

Знайдено дільник 23 числа 2047.

Дільник 23 є просте число.

Другий дільник $2047/23 = 89$ також є просте число.

Додаток М
Таблиці незвідних многочленів

Таблиця М.1 – Незвідні многочлени степені 1–3–5–7

$x + 1$	$x^7 + x^6 + 1$	$x^7 + x^5 + x^4 + x^3 + 1$
$x^3 + x + 1$	$x^7 + x^4 + 1$	$x^7 + x^5 + x^3 + x + 1$
$x^3 + x^2 + 1$	$x^7 + x^3 + 1$	$x^7 + x^5 + x^2 + x + 1$
$x^5 + x^3 + 1$	$x^7 + x + 1$	$x^7 + x^4 + x^3 + x^2 + 1$
$x^5 + x^2 + 1$		
$x^5 + x^4 + x^3 + x^2 + 1$	$x^7 + x^6 + x^5 + x^4 + 1$	$x^7 + x^3 + x^2 + x + 1$
$x^5 + x^4 + x^2 + x + 1$	$x^7 + x^6 + x^5 + x^2 + 1$	$x^7 + x^6 + x^5 + x^4 + x^3 + x^2 + 1$
$x^5 + x^4 + x^3 + x + 1$		$x^7 + x^6 + x^5 + x^4 + x^2 + x + 1$
$x^5 + x^3 + x^2 + x + 1$	$x^7 + x^6 + x^4 + x + 1$	$x^7 + x^6 + x^5 + x^3 + x^2 + x + 1$
	$x^7 + x^6 + x^3 + x + 1$	$x^7 + x^5 + x^4 + x^3 + x^2 + x + 1$

Таблиця М.2 - Рекомендовані примітивні многочлени

№ ч/ч	Степінь поля m	Примітивний многочлен	№ ч/ч	Степінь поля m	Примітивний многочлен
1	163	$x^{163}+x^7+x^6+x^3+1$	31	337	$x^{337}+x^{10}+x^6+x+1$
2	167	$x^{167}+x^6+1$	32	347	$x^{347}+x^{17}+x^6+x+1$
3	173	$x^{173}+x^{10}+x^2+x+1$	33	349	$x^{349}+x^6+x^5+x^2+1$
4	179	$x^{179}+x^4+x^2+x+1$	34	353	$x^{353}+x^{26}+x^7+x^3+1$
5	181	$x^{181}+x^7+x^6+x+1$	35	359	$x^{359}+x^{18}+x^4+x^2+1$
6	191	$x^{191}+x^9+1$	36	367	$x^{367}+x^{21}+1$
7	193	$x^{193}+x^{15}+1$	37	373	$x^{373}+x^9+x^6+x+1$
8	197	$x^{197}+x^{21}+x^2+x+1$	38	379	$x^{379}+x^{17}+x^6+x+1$
9	199	$x^{199}+x^{11}+x^2+x+1$	39	383	$x^{383}+x^9+x^5+x+1$
10	211	$x^{211}+x^{12}+x^6+x+1$	40	389	$x^{389}+x^{17}+x^{10}+x+1$
11	223	$x^{223}+x^{12}+x^2+x+1$	41	397	$x^{397}+x^{22}+x^3+x+1$
12	227	$x^{227}+x^{21}+x^2+x+1$	42	401	$x^{401}+x^{29}+x^4+x+1$
13	229	$x^{229}+x^{21}+x^2+x+1$	43	409	$x^{409}+x^{15}+x^6+x+1$
14	233	$x^{233}+x^9+x^4+x+1$	44	419	$x^{419}+x^{21}+x^{14}+x+1$
15	239	$x^{239}+x^{15}+x^2+x+1$	45	421	$x^{421}+x^7+x^4+x+1$
16	241	$x^{241}+x^{15}+x^4+x+1$	46	431	$x^{431}+x^5+x^3+x+1$
17	251	$x^{251}+x^{14}+x^4+x+1$	47	433	$x^{433}+x^{15}+x^5+x+1$
18	257	$x^{257}+x^{12}+1$	48	439	$x^{439}+x^8+x^3+x^2+1$
19	263	$x^{263}+x^{27}+x^2+x+1$	49	443	$x^{443}+x^{28}+x^3+x+1$
20	269	$x^{269}+x^7+x^6+x+1$	50	449	$x^{449}+x^{25}+x^5+x^3+1$
21	271	$x^{271}+x^{16}+x^3+x+1$	51	457	$x^{457}+x^{16}+1$
22	277	$x^{277}+x^{23}+x^3+x^2+1$	52	461	$x^{461}+x^{23}+x^4+x+1$
23	281	$x^{281}+x^9+x^4+x+1$	53	463	$x^{463}+x^{24}+x^3+x+1$
24	283	$x^{283}+x^{26}+x^9+x+1$	54	467	$x^{467}+x^{28}+x^3+x+1$
25	293	$x^{293}+x^{11}+x^6+x+1$	55	479	$x^{479}+x^{25}+x^6+x+1$
26	307	$x^{307}+x^8+x^4+x^2+1$	56	487	$x^{487}+x^{15}+x^2+x+1$
27	311	$x^{311}+x^{29}+x^4+x+1$	57	491	$x^{491}+x^{17}+x^6+x^2+1$
28	313	$x^{313}+x^7+x^3+x+1$	58	499	$x^{499}+x^{29}+x^6+x^2+1$
29	317	$x^{317}+x^9+x^5+x^2+1$	59	503	$x^{503}+x^3+1$
30	331	$x^{331}+x^{12}+x^5+x^2+1$	60	509	$x^{509}+x^{23}+x^3+x^2+1$

Додаток Н

Рекомендовані еліптичні криві

Таблиця Н.1 - Рекомендовані еліптичні криві над полем $GF(2^m)$

m	Еліптична крива $y^2 + xy = x^3 + Ax^2 + B$
163	A=1 B=5FF6108462A2DC8210AB403925E638A19C1455D21 n=400000000000000000002BEC12BE2262D39BCF14D
167	A=1 B=6EE3CEEB230811759F20518A0930F1A4315A827DAC n=3FFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFB12EBCC7D7F29FF7701F
173	A=0 B=108576C80499DB2FC16EDDF6853BBB278F6B6FB437D9 n=8000000000000000000000189B4E67606E3825BB2831
179	A=1 B=4A6E0856526436F2F88DD07A341E32D04184572BEB710 n=3FFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFB981960435FE5AB64236EF
191	A=1 B=7BC86E2102902EC4D5890E8B6B4981ff27E0482750FEFC03 n=400000000000000000000000069A779CAC1DABC6788F7474F
233	A=1 B=06973B15095675534C7CF7E64A21BD54EF5DD3B8A0326AA/ 936ECE454D2C n=1000000000000000000000000000000000000000000013E974E72F8A6922031D260/ 3CFE0D7
257	A=0 B=1CEF494720115657E18F938D7A7942394FF9425C1458C5786/ 1F9EEA6ADBE3BE10 n= 800000000000000000000000000000000000000000006759213AF182E987D3E/ 17714907D470D
307	A=1 B=393C7F7D53666B5054B5E6C6D3DE94F4296C0C599E2E2E24/ 1050DF18B6090BDC90186904968BB n=3FFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFC079C2F38/ 25DA70D390FBBA588D4604022B7B7
367	A=1 B=43FC8AD242B0B7A6F3D1627AD5654447556B47BF6AA4A64/ B0C2AFE42CADAB8F93D92394C79A79755437B56995136 n=4000000000000000000000000000000000000000000000000000009C300B7/ 5A3FA824F22428FD28CE8812245EF44049B2D49

431	A=1 B=03CE10490F6A708FC26DFE8C3D27C4F94E690134D5BFF98/ 8D8D28AAEAEDE975936C66BAC536B18AE2DC312CA493117/ DAA469C640CAF3 n=3FFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFFF/ FFFFFFFFBA3175458009A8C0A724F02F81AA8A1FCBAF80D90/ C7A95110504CF

Зображення коефіцієнта B відповідає рекомендованому примітивному многочлену із Додатка М. Символ “/” означає, що написання коефіцієнта B еліптичної кривої або її порядку n розділено на рядки.